

# Poljska dopunska škola u Zagrebu i obrazovanje na poljskome jeziku prema modelu C<sup>1</sup>

*Izvorni znanstveni rad*

**Filip Škiljan**

Institut za istraživanje migracija  
Trg Stjepana Radića 3, 10000 Zagreb  
filip.skiljan@imin.hr

**Kristian Lewis**

Institut za hrvatski jezik  
Ulica Republike Austrije 16, 10000 Zagreb  
klewis@ihjj.hr

## SAŽETAK

U ovome članku autori analiziraju povijesne okolnosti doseljavanja pripadnika poljske manjine u Hrvatsku, razmatrajući razdoblja u kojima su Poljaci migrirali i navodeći hrvatske krajeve koje su naseljavali te migracijske čimbenike koji su ih potaknuli na preseljenje. U sklopu analize dan je pregled demografskih kretanja broja Poljaka prema popisima stanovništva od 1910. do 2021. godine. Pozornost se posvećuje i kulturnim društvima koja su njegovala poljsku kulturu i nacionalni identitet od početka življenja u novoj domovini sve do današnjih dana. U fokusu je članka rad Poljske dopunske škole u Zagrebu i obrazovanje poljske nacionalne manjine prema modelu C. Prati se njezin rad, aktivnosti i ukupni doprinos obrazovanju Poljaka u Hrvatskoj od utemeljenja 1992. godine, pa sve do uvođenja obrazovanja prema modelu C, koji podrazumijeva njegovanje jezika i kulture. Tijekom 33 godine postojanja Poljske dopunske škole u Zagrebu ona se pokazala kao središnje mjesto poučavanja i njegovanja poljskoga jezika i kulture za mnoge naraštaje Poljaka u Hrvatskoj.

---

<sup>1</sup> Ovaj rad napisan je u okviru projekta *Repozitorij nacionalnomanjinskih jezika u Hrvatskoj* (RENA), koji financira Europska unija – NextGenerationEU. Za iznesene stavove i mišljenja odgovorni su samo autori te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

## 1. METODOLOŠKI UVOD – IZVORI I LITERATURA

U radu o Poljskoj dopunskoj školi u Zagrebu služili smo se metodom usmene povijesti, odnosno tzv. polustrukturiranim dubinskim intervjuima sa zaposlenicima Poljske dopunske škole, arhivskim materijalom koji je vezan za Poljake u Hrvatskoj, dostupnom literaturom i internetskim izvorima. Metoda polustrukturiranih dubinskih intervjuja prije svega bilježi iskaze ključnih osoba koje su vezane za rad Poljske dopunske škole, iskaze koji govore o nastanku škole, radu škole i aktivnostima koje su vezane za rad škole. Sjećanja pojedinaca koja su prikupljena ne moraju nužno biti i točna, ali ona su nam u nedostatku arhivskih izvora jedini dostupni materijal na koji se u radu možemo osloniti. Arhivski materijali i objavljeni izvori koji su korišteni u ovom radu vezani su za prošlost poljske nacionalne manjine u Hrvatskoj, za statističke podatke koji su dostupni u Hrvatskom državnom arhivu i u objavljenim statističkim publikacijama. Od dostupne literature korištene su objavljene i neobjavljene publikacije poput radova Škiljana (Škiljan, 2016; Škiljan, 2018) i Kalea (Kale, 2015) koji su objavljeni u obliku članaka u časopisima te diplomskog rada Jurja Regula (Regul, 2022). Uz internetske izvore koji su vezani za Poljsku dopunsku školu u Zagrebu Regulov je rad svakako ključan za spomenutu temu.

## 2. POLJACI U HRVATSKOJ – KRATAK POVIJESNI UVOD

Prva doseljavanja Poljaka na područje Hrvatske sežu u 19. stoljeće, a najveći broj njih doselio se u prvome desetljeću 20. stoljeća. Riječ je o Galicijanima, Poljacima koji su živjeli u Austro-Ugarskoj Monarhiji i koji su se u slavonsku ravnicu doselili s grkokatolicima, Ukrajincima, iz gusto naseljene pokrajine Galicije. Glavnina Poljaka doselila se na teritorij brodske i novogradiške Posavine u naselja u kojima su prije njih živjeli Hrvati, Česi, Mađari, Srbi, Nijemci i Židovi.<sup>2</sup> Manji broj Poljaka živio je i u većim naseljima poput Zagreba, Osijeka i Zemuna. Uglavnom je bila riječ o činovnicima, državnim službenicima i vojnicima. Ruralni doseljenici u najvećoj su mjeri bili zemljoradnici i stočari, a od doseljenih Ukrajinaca razlikovali su se po vjeroispovijesti i jeziku kojim su govorili.<sup>3</sup> Razlozi njihova doseljavanja leže u lošim

2 Opširniji podaci o toj temi dostupni su u Škiljan, 2016.

3 U Hrvatskoj su 1910. godine bila 1173 muška govornika poljskoga kao materinskoga jezika, od čega 1006 rimokatolika, 108 grkokatolika, dva pravoslavca, devet evangelika augsburške konfesije,

životnim uvjetima na prostoru tadašnje Galicije i u mnogočlanim obiteljima koje su posjedovale vrlo malo zemljišta. Doseljavanje u Slavoniju išlo je po principu lančanih migracija, odnosno jedna je obitelj vukla drugu u posavske predjele Slavonije koji su za Poljake bili „obećana zemlja“. U naselja u kojima je postojala etnička raznolikost Poljaci su se dobro uklopili. Prema predanju koje se čuva kod malobrojnih preostalih stanovnika poljskoga podrijetla u ovome dijelu Slavonije, Poljaci su se doselili iz Galicije putujući najčešće zaprežnim kolima, rjeđe vlakom. Najbrojnije poljske kolonije bile su u Kaniži i u Starom Petrovom Selu.<sup>4</sup> Poljaci su u novu zemlju donijeli sa sobom brojne običaje, a među ostalim naučili su druge stanovnike u Slavoniji saditi kumpir, donijeli su željezni plug i gnojili su zemlju stajskim gnojem. Poljaci su se na području Starog Petrovog Sela bavili i vinogradarstvom i stočarstvom. Broj Poljaka rastao je u međuratnome razdoblju, pa je tako 1921. godine na području Hrvatske, Slavonije i Dalmacije bilo 3077 Poljaka. Broj govornika poljskoga jezika kao materinskoga narastao je 1931. godine na 3862. Najveći broj tih govornika bio je na području kotara Brod, 1450 i Nova Gradiška, 322, a velik broj Poljaka živio je i u Zagrebu.<sup>5</sup>

Nešto prije Prvoga svjetskog rata u Zagrebu osnovano je i društvo *Ognisko Polskie* (1912.) koje se ugasilo zbog izbijanja rata, ali je ponovno osnovano 1929. godine. Nakon rata 1919. godine Poljska je kao prva strana država otvorila konzulat u Zagrebu. Već 1922. godine u Zagrebu je osnovano Poljsko-jugoslavensko društvo, a predsjednik društva bio je Fran Ilešić. Neposredno prije početka Drugoga svjetskog rata društvo je imalo izrazito humanitarni karakter te se bavilo pomaganjem žrtvama napada na Poljsku.<sup>6</sup> Nakon Drugoga svjetskog rata dolazi do masovnoga organiziranog preseljavanja poljskog stanovništva natrag u Poljsku. Mnogo je masovnija repatrijacija bila s područja Bosne i Hercegovine, gdje je Poljaka bilo mnogo više. Prema dogovoru između Poljske i Jugoslavije od 2. siječnja 1946. godine, sastavljen je Protokol Poljske i Jugoslavije o iseljenju Poljaka iz Jugoslavije. Prema tom

---

jedan evangelik reformatorske konfesije i 47 židova. Istodobno, bilo je 1139 ženskih govornica, od čega 976 rimokatolkinja, 123 grkokatolkinje, tri pravoslavke, šest evangelikinja augsburške konfesije, jedna evangelikinja reformatorske konfesije i 30 židovki (Hrvatski državni arhiv (dalje HDA), Državni zavod za statistiku, kutija 33, Materinji jezik u kombinaciji s vjeroispovijesti, popis iz 1910.).

4 HDA, Državni zavod za statistiku, kutija 21, Rodni kraj u kombinaciji s materinjim jezikom, popis iz 1910. godine. Iz popisa je vidljivo da je na području općine Trnjani bilo 65 govornika poljskoga kao materinskoga jezika, na području Svilaja 107, Sabinja 214, Podvinja 38, Oriovca 22, Garčina 82, Brodskog Varoša 36, Brodskog Stupnika 89, Brodskog Drenovca 43, Bebrine 96, Vanjske Nove Gradiške 22, Štvice 9, Okučana 160, Nove Kapele 35, Grada Nove Gradiške 15, Cernika 19, Lipovljana 26, Bekteža 42, Kutine 92, Ludine 81, Kloštra Podravskog 50, Garešnice 25 i Zagreba 131.

5 HDA, Državni zavod za statistiku, kutija 45, Stanovništvo prema materinjem jeziku u kombinaciji s dobi, popis iz 1921.

6 Hrvatska – Poljska. *Prijateljske zemlje bliskih pogleda* (2009): 57-62.

Protokolu svaki je iseljenik pismeno izjavljivao da se iseljava dobrovoljno i da se odriče nepokretnoga imanja u Jugoslaviji. U tom smislu obavljala se i fiktivna kupoprodaja. Iseljenici su mogli sa sobom ponijeti namještaj, poljoprivredne strojeve i alate, zanatski alat, dva goveda, dva konja, tri koze i tri svinje. Prema sumarnom izvještaju Jugoslavenske komisije za repatrijaciju Poljaka, iz Hrvatske je iseljena 231 obitelj s 999 članova.<sup>7</sup> Naime svi oni koji su željeli ostati u Jugoslaviji primili su jugoslavensko državljanstvo. Na području Hrvatske Poljaci su jugoslavensko državljanstvo primili tek 1953. godine.<sup>8</sup> Zbog iseljavanja ne samo u Poljsku već i u druge zemlje, ali i ubrzanе asimilacije, prema popisima koji su provedeni nakon Drugoga svjetskog rata, vidljiv je ubrzani pad broja Poljaka. Tako je prema popisu iz 1948. godine na području Hrvatske bilo 2308 Poljaka<sup>9</sup>, 1953. godine bilo ih je 1575, 1961. godine 1151, 1971. godine 819, 1981. godine 758, a 1991. godine 679. U 21. stoljeću ispočetka se trend pada broja Poljaka u Hrvatskoj nastavlja, pa ih je 2001. godine popisano 567, no prema popisu iz 2011. godine u Hrvatskoj su 672 Poljaka, a 2021. godine zabilježeno ih je 657.<sup>10</sup> Poslije Drugoga svjetskog rata, 21. lipnja 1946., osnovano je Društvo za kulturnu suradnju Hrvatske s Poljskom, a za predsjednika je izabran monsinjor Svetozar Rittig. Društvo je imalo svoje sjedište u Kamenitim vratima 3 u Zagrebu. Tada se ponovno održavaju tečajevi poljskoga jezika koje vode dr. Josip Hamm i prof. Julije Benešić. Zbog Rezolucije Informbiroa to je Društvo prestalo djelovati 1948. godine.<sup>11</sup>

Nakon prvoga emigracijskog vala Poljaka u Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu krajem 19. i početkom 20. stoljeća, za koji možemo reći da je bio masovan i organiziran, u drugoj polovini 20. stoljeća na područje Jugoslavije pristizale su zbog sklapanja braka s jugoslavenskim državljanima uglavnom visokoobrazovane žene iz svih dijelova Poljske. U vrijeme komunističkoga sustava u Poljskoj je iseljavanje iz te zemlje bilo ograničeno. Naime, za izlazak iz

7 Podaci su doneseni prema Kamberović, 1998: 95-104.

8 Jugoslavensko državljanstvo Poljaci nisu tražili godinama nakon dolaska u Slavoniju, isprva zbog toga što su živjeli u jednoj državi pa migracija nije bila u inozemstvo, a poslije zbog neobaviještenosti i nezainteresiranosti. Jedan dio kazivača smatra da njihovi preci nisu tražili državljanstvo zbog svojega nesigurnog položaja u socijalističkoj Jugoslaviji ne znajući hoće li ostati ili će morati napustiti zemlju i vratiti se natrag u Poljsku.

9 HDA, Državni zavod za statistiku, kutija 95, Stanovništvo prema polu i grupama starosti u kombinaciji s narodnošću i pismenosti, popis iz 1948.

10 Za popise između 1953. i 1991. godine vidjeti podatke u: *Popis stanovništva 1953., knjiga VIII, Narodnost i materinji jezik, Podaci za srezove prema upravnoj podeli u 1953. godini*, Beograd, 1959., str. 383-387; *Popis stanovništva 1961., knjiga VI, Vitalna, etnička i migraciona obeležja, rezultati za opštine*, Beograd, 1967., str. 83-88; *Popis stanovništva i stanova 1971, knjiga VI, Stanovništvo, vitalna, etnička i migraciona obeležja*, Beograd, 1974.; [www.dzs.hr](http://www.dzs.hr).

11 *Hrvatska – Poljska. Prijateljske zemlje bliskih pogleda*, 2009: 57-62.

Poljske trebalo je imati posebne dozvole i razloge. Stoga poljskih emigranata nakon Drugoga svjetskog rata nije bilo onako mnogo kao poljskih doseljenika u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije. Najveći broj Poljakinja koje danas žive u Hrvatskoj u Poljskoj su završile visoke škole, neke su od njih bile čak i zaposlene, ali su se zbog veze s jugoslavenskim, a kasnije hrvatskim državljanima preselile u Jugoslaviju, odnosno u Hrvatsku. Žene koje su dolazile u Jugoslaviju smatrale su da dolaze u bolji život, dok su žene koje su se udale u razdoblju nakon osamostaljenja Hrvatske, a posebno nakon 2000. godine, dolazile u zemlju s lošijom ekonomskom situacijom od Poljske.<sup>12</sup>

Nakon osamostaljenja Hrvatske osnovano je nekoliko udruga koje su važne kao temelji identiteta Poljakinja i Poljaka koji danas ovdje žive. Prva udruga koja je nastala neposredno prije osamostaljenja Hrvatske bila je Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik”, osnovana 16. veljače 1990.<sup>13</sup> I u Primorsko-goranskoj županiji u Rijeci djeluje Društvo „Fryderyk Chopin” koje vodi Jolanta Čar. To je društvo osnovano 2000. godine. U Osijeku je u svibnju 2012. godine osnovana Udruga „Wisła”.<sup>14</sup> Udruga „Polonez” djeluje u Kaštel Starome od 2007. godine.<sup>15</sup> Najmlađa udruga jest Udruga „Morsko oko” u Zadru, koju vodi Joanna Matešić. U Zagrebu Poljaci imaju pravo na predstavnika poljske nacionalne manjine, a u Hrvatskom saboru Poljake trenutačno zastupa Veljko Kajtazi, predstavnik romske, rusinske, poljske, ukrajinske, ruske, njemačke, vlaške, židovske, rumunjske, bugarske, austrijske i turske nacionalne manjine.

### 3. ŠKOLOVANJE NACIONALNIH MANJINA PREMA MODELU C

Poljaci u neovisnoj Hrvatskoj ubrajaju se među 22 priznate nacionalne manjine, na temelju čega i imaju pravo na manjinsko školstvo, odnosno na školovanje prema C modelu.

Pripadnici nacionalnih manjina sami predlažu i odabiru model obrazovanja u skladu s postojećim zakonima i svojim mogućnostima za realizaciju programa, a mogu se obrazovati na materinskome jeziku na svim stupnjevima obrazovanja, od predškolskog do visokoškolskog.

Učenici pripadnici nacionalnih manjina svoje ustavno pravo na odgoj i obrazovanje ostvaruju trima osnovnim modelima i posebnim oblicima obrazovanja u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj. Prema modelu

12 Više podataka o bračnim emigracijama Poljakinja u Hrvatsku dostupno je u Škiljan, 2018: 51-71.

13 Podaci doneseni prema mrežnoj stranici [https://kopernik.hr/?lang=hr\\_HR](https://kopernik.hr/?lang=hr_HR).

14 Podrobniji podaci o osječkoj Udruzi „Wisła” dostupni su na [https://www.facebook.com/PKU.Wisla/?locale=ms\\_MY&paipv=0&eav=AfaErV-f\\_Fh4THLIK5i\\_Hm6UJiW08ZNu\\_c1Wh0k7G0xwJF-MA110Y7VruiOsYQkBDmUE&\\_rdr](https://www.facebook.com/PKU.Wisla/?locale=ms_MY&paipv=0&eav=AfaErV-f_Fh4THLIK5i_Hm6UJiW08ZNu_c1Wh0k7G0xwJF-MA110Y7VruiOsYQkBDmUE&_rdr).

15 Mrežna je stranica Udruge „Polonez” na adresi [www.udruga-polonez.hr](http://www.udruga-polonez.hr).

A, cjelokupna nastava izvodi se na jeziku i pismu nacionalne manjine uz obvezno učenje hrvatskoga jezika u istom broju sati u kojem se uči jezik manjine. Prema modelu B nastava prirodoslovne skupine predmeta izvodi se na hrvatskome jeziku, a društvene skupine predmeta na jeziku pripadnika nacionalne manjine. Prema modelu C, izvodi se nastava manjinskoga jezika i kulture. Uz redovitu nastavu na hrvatskome jeziku, na manjinskome jeziku izvodi se nastava jezika i kulture nacionalne manjine u trajanju od dva do pet školskih sati tjedno, a obuhvaća učenje jezika i književnosti nacionalne manjine, geografije, povijesti, glazbene i likovne kulture/umjetnosti.<sup>16</sup>

#### 4. POLJSKA DOPUNSKA ŠKOLA U ZAGREBU I OBRAZOVANJE POLJSKE NACIONALNE MANJINE PREMA MODELU C

Poljska škola u Zagrebu postoji od 1992. godine – na početku kao škola poljske manjine pri Poljskoj kulturnoj udruzi „Mikołaj Kopernik”, a 2005. godine prerasla je u Poljsku dopunsku školu pri Veleposlanstvu Republike Poljske u Zagrebu. U razgovoru s voditeljicom škole Izabellom Glavić vidljivo je da je škola zapravo pokrenuta 1992. godine i da ju je pokrenula Walentyna Lončarić, dugogodišnja predstavница poljske nacionalne manjine Grada Zagreba i predsjednica Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik”. Prvi su sati bili održavani u prostorijama Češke besede na Trgu bana Jelačića, zatim u prostorijama Veleposlanstva Republike Poljske, a naposljetku u Sigetu u Osnovnoj školi Većeslava Holjevca. Neko su se vrijeme roditelji s djecom sastajali i u privatnim kućama. Na početku je bilo tridesetak učenika u spojenim razredima: prvi do treći, četvrti do šesti te sedmi i osmi. Nastavnici u školi bili su učitelji različitih predmeta poput poljskoga jezika, povijesti, geografije, ruskoga jezika itd. Na početku nije bilo ni službenoga programa ni službenih udžbenika. Walentyna Lončarić donosila je knjige iz Varšave i prilagođavala je materijal poljskoj djeci u Hrvatskoj. Supruga vršitelja dužnosti veleposlanika Republike Poljske u Zagrebu Ewa Bern-Wiśniewska tražila je 2005. godine da se otvori škola koju bi financiralo poljsko ministarstvo obrazovanja. Do tada su učitelji nakon odrađene nastave dobivali naknadu preko Udruge „Mikołaj Kopernik”. Ministarstvo obrazovanja Republike Poljske odobrilo je osnivanje takve dijasporske škole, kakvih ima još relativno mnogo u svijetu. Škola je tako postala dopunska i ušla je u sustav škola koje podliježu poljskome ministarstvu obrazovanja, a promijenila je i ime u Poljski konzultacijski centar pri Veleposlanstvu Republike Poljske.<sup>17</sup> Time

16 Vidi najbolje na Predškolsko, osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina - gov.hr.

17 Prema podacima koje navodi Kale, 2015: 222-223.

je škola bila priključena Zajednici škola poljskih građana koji privremeno borave u inozemstvu (trenutačno Centar za razvoj poljskog obrazovanja u inozemstvu). Prema mišljenju Isabelle Glavić, evidentno je da je to bio posljednji trenutak za osnivanje takve škole u Hrvatskoj jer su se nakon ulaska Poljske u Europsku uniju brojni Poljaci iselili u Veliku Britaniju i Irsku, pa sada tamošnja dijaspora ima prednost u osnivanju škola pred malobrojnijim dijasporskim zajednicama kao što je poljska zajednica u Hrvatskoj. Poljska dopunska škola održava se prema programu poljskoga ministarstva obrazovanja i poljskome kurikulumu, a udžbenici dolaze iz Poljske i nisu posebno prilagođeni učenicima u Hrvatskoj. Stoga nastavne sadržaje za dopunsku školu prilagođavaju sami profesori.

Škola provodi dopunski program obrazovanja za osnovnu školu i tzv. *gimnazijum* (prema poljskome sustavu *gimnazijum* obuhvaća 7., 8. i 9. razred osnovne škole) koji je usklađen s temeljnim programom Pravilnika poljskoga Ministarstva nacionalnoga obrazovanja u pogledu organizacije obrazovanja djece poljskih državljana koji privremeno borave u inozemstvu na dan 31. kolovoza 2010. godine. Poljska dopunska škola održava nastavu u unajmljenoj zgradi Centra za odgoj i obrazovanje „Slava Raškaj”. Učenici također mogu koristiti sportsku dvoranu i školsko dvorište. U Poljskoj dopunskoj školi zaposleno je petero učitelja. U nju su uključeni učenici od prvoga do osmoga razreda, a djeluje i vrtić koji obuhvaća djecu od tri do šest godina. Ravnateljica Izabella Glavić predaje Znanje o Poljskoj, predmet koji obuhvaća povijest, zemljopis i poljsku kulturu. Katarzyna Rudzinska zaposlena je u Poljskoj dopunskoj školi i u Osnovnoj školi Ivana Gundulića, gdje predaje nastavu poljskoga jezika prema modelu C, a Julia Radojčić predaje razrednu nastavu od prvoga do trećega razreda. U poljskome vrtiću rade Dominika Flakus Tadić i asistent Karlo Glavić.

Prema istraživanju Jurja Regula, koji je 2022. godine napisao diplomski rad na temu Poljske dopunske škole u Zagrebu, vidljivo je da je velik problem pronaći osobe koje bi bile prikladne za učitelje i učiteljice u Poljskoj dopunskoj školi. Budući da većina učenika govori poljski jezik kao materinski, važno je da i profesori u školi govore poljski kao materinski, odnosno da su završili polonistiku u Poljskoj i da imaju pedagošku spremu (Regul, 2022: 18). Kad je riječ o vremenu odvijanja odgojno-obrazovnih aktivnosti, poljski vrtić radi subotom u spomenutom Centru za odgoj i obrazovanje „Slava Raškaj” u trajanju od punih pet sati – od 9 do 14 sati, dok se nastava izvodi od 9 do 14:10. Razredna nastava obuhvaća djecu od prvoga do trećega razreda i odvija se četiri školska sata, dok viši razredi od četvrtoga do osmoga imaju nastavu od pet školskih sati. Godine 2011./2012. Poljska dopunska škola podnijela je zahtjev za održavanje nastave Poljskog jezika i kulture prema modelu C koji

je 2013. godine uveden u Hrvatskoj, a prilagođen je poljskome obrazovnom sustavu. Budući da u Osnovnoj školi Ivana Gundulića nema dovoljno mjesta za održavanje nastave, ona se također održava subotom u Centru za odgoj i obrazovanje „Slava Raškaj” u Zagrebu. Učiteljica koja je zaposlena na radnome mjestu učiteljice Poljskog jezika i kulture u Gundulićevoj plaćena je iz hrvatskoga Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih. Iako model C predviđa samo tri sata nastave tjedno, putem poljske državne škole održava se pet sati nastave. Stoga je program koji se obrađuje u Poljskoj dopunskoj školi znatno opsežniji od onoga koji je predviđen nastavom prema modelu C, a s obzirom na to da se obrađuje prema poljskim udžbenicima, riječ je o djelomičnome programu koji realiziraju škole u Poljskoj (Regul, 2022: 19). Stoga učiteljice odabiru gradivo koje će obrađivati na nastavi. Kurikul za poljski jezik prema modelu C bio je u javnoj raspravi i prihvaćen je 18. ožujka 2025. godine (<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=29749>). U školu se mogu upisati djeca poljskih državljana koji privremeno borave u Republici Hrvatskoj, djeca poljskih državljana koji trajno borave u inozemstvu i osobe poljskoga podrijetla koje nemaju poljsko državljanstvo.<sup>18</sup> Škola omogućuje da se učenici nakon povratka u Poljsku uključe u poljski obrazovni sustav. Budući da su roditelji iznimno važni za izvođenje nastave, svi programi koje škola izvodi dogovaraju se s roditeljima djece koja pohađaju vrtić ili sudjeluju u nastavi. Prema podacima Isabelle Glavić, oko 40 djece uključeno je u Poljsku školu i u poljsku vrtićku skupinu. Od prvoga do trećega razreda uključeno je desetak djece, od četvrtoga do osmoga njih dvadesetak i još desetero pohađa vrtić. Sva djeca dolaze s predznanjem poljskoga i to znanje usvajaju kod kuće od roditelja koji su ili diplomati, ili rade u predstavništvima poljskih poduzeća u Hrvatskoj kao poslovni ljudi, ili su u braku s hrvatskim državljanima. Teži se da ona djeca koja ne poznaju poljski jezik ili ga slabo poznaju do osnovne škole ovladaju njime. U predmetu Poljski jezik djeca uče o poljskoj književnosti i gramatici, a u predmetu Znanje o Poljskoj uče o poljskoj povijesti, zemljopisu i tradiciji. Djeca nauče jezik uglavnom od roditelja, iako se kodovi često miješaju u prvo vrijeme, pa djeca ponekad dekliniraju hrvatske riječi prema poljskoj deklinaciji i obratno, ali s vremenom nauče razlikovati gramatičke obrasce.

Poljska dopunska škola nudi različite aktivnosti. Aktivnosti se financiraju preko hrvatskoga Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih. Prijavljuju se i posebni programi kojih svake godine ima pet ili šest, a održane su i dvije ljetne škole u Hrvatskoj. Jedan od programa u kojima Škola sudjeluje je i

---

18 Prema navodima na mrežnoj stranici [http://www.polskaszkola.com.hr/Akty\\_prawne,19.html](http://www.polskaszkola.com.hr/Akty_prawne,19.html). Statut znowelizowany, str. 27.

*Stacija emigracija*, koji financira Republika Poljska. Na tome su se programu poljska djeca iz Hrvatske upoznala s vršnjacima iz Nürnberga u Njemačkoj i Corka u Irskoj te na tim susretima djeca međusobno govore poljski. Poseban projekt u okviru Ljetne škole bio je *Tragovima Poljaka po Hrvatskoj*. U taj su program bile uključene i spomenute poljske škole iz dijaspore, poput poljskih škola iz Njemačke i Irske (Regul, 2022: 33). Uz djecu iz Zagreba na takvim aktivnostima sudjeluju i poljska djeca iz Splita, Zadra, Osijeka i Rijeke. Djeca koja pohađaju Poljsku dopunsku školu u Zagrebu imala su priliku upoznati niz poljskih pisaca, znanstvenika i kulturnih djelatnika koji su posjetili Hrvatsku. Od programa koje organizira Poljska dopunska škola izdvajaju se Dan nacionalnih manjina na Zrinjčevcu i raznovrsne radionice. Tijekom 2025. godine bit će organizirana radionica plesa u kojoj sudjeluju Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik”, Škola i predstavnik poljske manjine u Zagrebu. Škola redovito organizira proljetni izlet tragovima Poljaka u Hrvatskoj, a 2025. godine organizira se izlet u Crikvenicu na kojemu će se obraditi tema poljskih izbjeglica u Drugome svjetskom ratu koji su utočište pronašli u Crikvenici. Izleti su vezani uz Prvi svibnja (Međunarodni praznik rada), 2. svibnja (Dan poljske dijaspore i Dan zastave) i 3. svibnja (Dan neovisnosti). Na izlete se pozivaju i djeca koja ne pohađaju Poljsku dopunsku školu. Priredbe u Školi održavaju se dvaput godišnje – za Božić i na kraju školske godine (Regul, 2022: 31). U 2025. godini održava se i program vezan za obilježavanje dvadeset godina postojanja Poljske dopunske škole.

Što se tiče dosadašnjih aktivnosti, u Školi ističu da su učenici 2018. godine s roditeljima u okviru projekta *Od kolijevke do nezavisnosti*, koji je organizirao povjesničar Slaven Kale, pripremili izložbu o vremenu kada Poljska nije postojala. Škola je 2018. godine sudjelovala u još nekoliko projekata jer se te godine navršavalo sto godina od uspostave neovisne Poljske. Godine 2023. učenici Poljske dopunske škole u Zagrebu preko poljskog ministarstva obrazovanja sudjelovali su u akciji *Upoznaj svoj kraj*. Poljska dopunska škola javlja se i na natječaje preko zaklada, organizacija i udruga u Poljskoj, ali da bi se mogli javiti na natječaje, moraju imati poljske partnere.

Kad je riječ o aktivnostima koje se odvijaju u sklopu Škole, djeca najviše vole radionice, odnosno izradu rukotvorina, a zatim pripremu priredaba i kazališne predstave. Informatička oprema u Školi odlična je, a učenici posebno vole internetske kvizove, interaktivno učenje i usvajanje sadržaja preko mreže. Jedan dio učenika nastavu pohađa na daljinu. Neki učenici dolaze u Školu iz Varaždina, dok se iz Belišća priključuju na subotnju nastavu preko mreže. Sav nastavni sadržaj u Poljskoj dopunskoj školi nastavnici stavljaju na mrežu i mrežno je dostupan kako bi i oni učenici koji ne mogu doći na nastavu mogli preuzeti sve materijale koji su obrađeni i podijeljeni na

nastavi. Učenici koji pohađaju Poljsku dopunsku školu imaju ljestvicu ocjena od jedan do šest, ali sva djeca redovito imaju dobre ocjene jer su iznimno motivirana za nastavu.<sup>19</sup>

## 5. ZAKLJUČAK

Povijest poljske nacionalne manjine u Hrvatskoj možemo pratiti od 19. stoljeća, a najjači valovi doseljavanja povezuju se s prvim desetljećima 20. stoljeća. Te migracije u prvome su se redu geografski usmjeravale na područje brodske i novogradiške Posavine i veće gradove poput Zagreba, Osijeka i Zemuna. Premda demografska kretanja broja Poljaka od 1910. do 2021. godine pokazuju sustavan pad (npr. 4103 pripadnika 1931. godine prema 657 pripadnika 2021. godine), poljska je manjinska zajednica u Hrvatskoj uvijek izražavala snažnu posvećenost kulturi, umjetnosti i njegovanju svojega nacionalnog identiteta. To se, osim uz vrlo živu djelatnost kulturnih društava koja u Hrvatskoj djeluju od 1912. godine do danas, očituje i u radu Poljske dopunske škole u Zagrebu. Ta je Škola središnje mjesto obrazovanja poljske nacionalne manjine u Hrvatskoj od utemeljenja 1992. godine, preko uvođenja obrazovanja prema modelu C 2013. godine, pa sve do danas. Osobit oblik nastave koji se održava u Poljskoj dopunskoj školi obuhvaća donekle širi spektar znanja od nastave koja se odvija prema modelu C za brojne druge manjine. Poljska dopunska škola zapravo je posebna škola jedne nacionalne manjine u Hrvatskoj u kojoj se nastava odvija subotom, a omogućuje djeci vrtičke i osnovnoškolske dobi koja relativno dobro poznaju poljski jezik da prodube svoje jezične kompetencije, ali i obuhvatnije upoznaju poljsku kulturu, povijest, geografiju i općenito tradiciju. Tako se učenicima pruža mogućnost uključivanja u poljski obrazovni sustav ako se oni ili cijela obitelj odluče vratiti u zemlju svojega podrijetla, a ujedno je i čvrst temelj za čuvanje nacionalnoga i jezičnoga identiteta. U Školi su zaposleni učitelji kojima je poljski materinski jezik, što je posebno važno jer se djeca koja pohađaju Školu poljskim uglavnom služe kao materinskim jezikom. U najvećoj mjeri riječ je o djeci kojoj je jedan roditelj Poljak ili su oba roditelja Poljaci. Slobodne aktivnosti poput izleta, sudjelovanja u raznim priredbama, ljetnim školama ili projektima koji su vezani uz kulturu, tradiciju i jezik, a koji se vrlo često odvijaju u suradnji s poljskim kulturnim društvima u Hrvatskoj, učenicima pružaju dodatne aktivnosti u kontekstu usvajanja obuhvatnijih znanja o Poljskoj, ali im i obogaćuju svakodnevicu. I roditelji i djeca stoga su vrlo motivirani za uključivanje u takvu odgojno-obrazovnu

---

19 Podatke o Poljskoj dopunskoj školi u Zagrebu dobili smo u razgovoru, polustrukturiranom dubinskom intervjuu, s Izabellom Glavić, ravnateljicom Poljske dopunske škole 12. travnja 2025. godine.

ustanovu koja je otvorena za nove metode učenja i poučavanja, a učitelji su spremni i osposobljeni na različite načine učenicima približiti poljski jezik i kulturu. S obzirom na broj učenika koji zajedno s vrtičkom skupinom iznosi četrdesetak u školskoj godini 2024./2025., čini se da su u tome vrlo uspješni, što naposljetku pridonosi vitalnosti i opstojnosti poljske nacionalne manjine u Hrvatskoj.

## BIBLIOGRAFIJA

### IZVORI

HDA, Državni zavod za statistiku, kutija 21, Rodni kraj u kombinaciji s materinjim jezikom, popis iz 1910.

HDA, Državni zavod za statistiku, kutija 33, Materinji jezik u kombinaciji s vjeroispovijesti, popis iz 1910.

HDA, Državni zavod za statistiku, kutija 45, Stanovništvo prema materinjem jeziku u kombinaciji s dobi, popis iz 1921.

HDA, Državni zavod za statistiku, kutija 95, Stanovništvo prema polu i grupama starosti u kombinaciji s narodnošću i pismenosti, popis iz 1948.

Popis stanovništva 1953., knjiga VIII, Narodnost i materinji jezik, Podaci za srezove prema upravnoj podeli u 1953. godini, Beograd, 1959., 383–387.

Popis stanovništva 1961., knjiga VI, Vitalna, etnička i migraciona obeležja, rezultati za opštine, Beograd, 1967., 83–88.

Popis stanovništva i stanova 1971., knjiga VI, Stanovništvo, vitalna, etnička i migraciona obeležja, Beograd, 1974.

### ELEKTRONIČKI IZVORI

[www.dzs.hr](http://www.dzs.hr) (pristupljeno 20. lipnja 2025.)

[www.udruga-polonez.hr](http://www.udruga-polonez.hr) (pristupljeno 1. lipnja 2025.)

[https://kopernik.hr/?lang=hr\\_HR](https://kopernik.hr/?lang=hr_HR) (pristupljeno 24. svibnja 2025.)

[https://www.facebook.com/PKU.Wisla/?locale=ms\\_MY&paipv=0&eav=AfaErV-f\\_Fh4THLIK5i\\_Hm6UJiW08ZNu\\_c1Wh0k7G0xwJFMA110Y7VruiOsYQkBDmUE&\\_rdr](https://www.facebook.com/PKU.Wisla/?locale=ms_MY&paipv=0&eav=AfaErV-f_Fh4THLIK5i_Hm6UJiW08ZNu_c1Wh0k7G0xwJFMA110Y7VruiOsYQkBDmUE&_rdr) (pristupljeno 20. svibnja 2025.)

[http://www.polskaszkola.com/hr/Akty\\_prawne,19.html](http://www.polskaszkola.com/hr/Akty_prawne,19.html). Statut znowelizowany (pristupljeno 20. svibnja 2025.)

<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=29749>. (pristupljeno 4. kolovoza 2025.)

Predškolsko, osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina - gov.hr. (pristupljeno 5. kolovoza 2025.)

## LITERATURA

*Hrvatska – Poljska. Prijateljske zemlje bliskih pogleda.* (2009). Karafilipović, A. (ur.). Zagreb: Hrvatsko-poljsko društvo prijateljstva – Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija.

Kale, S. (2015). Poljska manjina u Hrvatskoj 1945. – 2015., u: *Nacionalne manjine u Hrvatskoj*

*i Hrvati kao manjina – europski izazovi*. Dobrovšak, Lj. i Žebec Šilj, I. (ur.). Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 215–228.

Kamberović, H. (1998). Iseljavanje Poljaka iz Bosne i Hercegovine 1946. godine. *Časopis za suvremenu povijest* 1, 95–104.

Regul, J. (2022). *Učenje poljske kulture u poljskim školama u Zagrebu*. diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.

Škiljan, F. (2016). Poljaci u novogradiškoj i brodskoj Posavini. *Scrinia slavonica* 16, 301–319.

Škiljan, F. (2018). Bračne emigracije Poljakinja u Hrvatsku od druge polovine dvadesetog stoljeća. *Demografija* 15, 51–71.

---

## Polish supplementary school in Zagreb and education in the Polish language according to the C model

### ABSTRACT

In this article, the authors analyze the historical circumstances of the settlement of members of the Polish minority in Croatia, considering the periods in which Poles migrated and listing the Croatian regions they inhabited and the migration factors that prompted them to move. The analysis provides an overview of demographic trends in the number of Poles according to the population censuses from 1910 to 2021. Attention is also paid to the cultural societies that have nurtured Polish culture and national identity from the beginning of living in their new homeland until the present day. The article focuses on the work of the Polish Supplementary School in Zagreb and the overall education of the Polish national minority according to the C model. Its work, activities and overall contribution to the education of Poles in Croatia are presented from its founding in 1992, until the introduction of education according to the C model, which implies the nurturing of language and culture. During the 33 years of existence of the Polish Supplementary School in Zagreb, it has proven to be a central place for teaching and nurturing the Polish language and culture for many generations of Poles in Croatia.

**Keywords:** Poles, Polish language and culture,  
Polish Supplementary School, C model, Croatia

---